

CERCETĂRI DE SUPRAFAȚĂ ÎN HOTARUL LOCALITĂȚILOR CARANI (COM. SÂNANDREI, JUD. TIMIȘ) ȘI HODONI (COM. SATCHINEZ, JUD. TIMIȘ)

Anabela Geangu

În data de 5 aprilie anul curent, un colectiv de studenți¹ ai Cercului de Istorie Veche și Arheologie coordonat de dr. Adrian Bejan au efectuat cercetări de suprafață în zona *Valea Gura Tomașului* situată între hotarele satelor Carani și Hodoni (jud. Timiș), (Pl. I).

Obiectivul acestei cercetări a fost identificarea de situri arheologice de pe versantul drept al văii *Gura Tomașului*. Respectiva zonă se află situată la cca. 25 km NV de orașul Timișoara, într-o arie de câmpie mai înaltă, valea intrând în hotarul cadastral² al ambelor localități, respectiv: Carani (com. Sânnandrei, jud. Timiș) și Hodoni (com. Satchinez, jud. Timiș).

Prezentarea istoricului cercetărilor în zona satelor Carani și Hodoni o considerăm utilă și importantă, astfel că vom menționa contribuțiile științifice ce au dus la o mai bună cunoaștere a zonei. Referitor la Hodoni, în anul 1976, în punctul *Pustă* sunt efectuate cercetări de teren care au dus la concluzia că în respectivul *sit* se suprapun două așezări³, una de epoca bronzului și cealaltă de secol III-IV⁴. În anul 1979 s-au început cercetări arheologice sistematice în punctul *Pustă*, care s-au încheiat în vara anului 1984⁵.

Primele mențiuni referitoare la așezarea de la Carani apar în 1869, când s-a construit linia de cale ferată între Arad și Timișoara⁶; în același an Berkeszi István menționează că în zona Carani apar frecvent monede romane izolate. Tot aici apare faptul că Ormós Zsigmond a procurat două monede mici de bronz de la Constantinus; la amenajarea terasamentului de cale ferată dintre Orțișoara și Carani s-a descoperit câte o monedă de aur (*solidus*) de la Constans II și Constantinus Pogonatus cumpărate de Ormós Zsigmond⁷. În 1883 Főger Ferenc a donat Muzeului Banatului o monedă,

denar de argint, de la Sabina Augusta⁸. Nussbaum menționează că la Carani în 1899 a fost descoperită o monedă de bronz emisă de Claudius care a intrat în colecția *Lamparter*⁹.

Zona Carani este amintită de către M. Rusu în 1972¹⁰ datorită celor trei brățări cilindrice formate din sârmă de aur, parțial torsionate, o placă ovală ornamentată cu motive punctate. De asemenea au fost descoperite țigle cu ștampila LEG(io) V M(acedonica)¹¹.

În anul 1987, Florin Medelet și Ioan Bugilan au realizat un repertoriu al movilelor de pământ¹² menționând o serie de microtoponime, iar în anul 1994 un repertoriu numismatic¹³ precizând descoperirile monetare din zonă.

Au fost identificate trei situri arheologice, două dintre acestea în hotarul localității Carani și unul în hotarul localității Hodoni după cum urmează:

I. Carani – Valea Gura Tomașului I

Respectivul sit se află situat la cca. 400m vest de vatra satului, pe versantul drept al văii, pe o terasă înaltă. Materialul arheologic recoltat s-a aflat pe o arie extinsă, aparținând mai multor epoci istorice: material ceramic preistoric atipic, ceramică cenușie de secol II-IV, ceramică medievală atipică. Tot în această așezare am identificat un fragment de rășniță, zgură precum și o așchie de silex de dimensiuni reduse.

Singurele materiale tipice aparțin locuirii de sec. II-IV, fiind practic cele mai numeroase fragmente ceramice identificate.

Ceramica aparține speciei fine, nefiind identificate materiale de tip semifin. Ceramica este bine arsă, dintr-o pastă bine frământată, fiind utilizată arderea reducătoare, culorile variind între cafeniu și cenuși închis; ca degresant s-a utilizat nisipul fin.

Dintre formele ceramice au fost identificate:

1. Oală cu profil înclinat în interior în partea superioară cu două subvariante:
 - buza dreaptă, teșită în partea superioară și rotunjită la exterior (Pl.II/1)
 - cu buza evazată, îngroșată și rotunjită (Pl.II/2)
2. Castron tronconic, cu două subvariante:
 - cu buza dreaptă, îngroșată și rotunjită (Pl.II/3)
 - cu buza dreaptă, puternic îngroșată în interior și rotunjită (Pl.II/4)
3. Strachină tronconică, cu buza ușor invazată îngroșată și rotunjită (Pl.II/5)

4. Cană cu gât ușor înălțat cu subvariantele:

- cu buza evazată și rotunjită (Pl.II/6)
- cu buza dreaptă și rotunjită (Pl.III/1)

În cadrul ornamentării ceramice distingem următoarele tipuri de decor: incizia, excizia, canelura, lustruirea.

A. În tehnica inciziei întâlnim un singur motiv ornamental

- linie orizontală (Pl.III/2,3,4)

B. De asemenea în cazul exciziei întâlnim:

- brâu orizontal (Pl.II/2; Pl.III/5)

C. Un singur motiv ornamental apare și în cazul canelurii

- linia orizontală (Pl.III/6,7,8)

D. Lustruirea este cea mai bine reprezentată tehnică, având următoare motive:

- linii oblice paralele (Pl.II/1, dispuse pe buză)
- linie orizontală (Pl.III/9)
- zig-zag dispus orizontal (Pl.III/1)
- linii verticale paralele (Pl.III/1)

II. Carani – Valea Gura Tomașului II

Respectivul sit se află situat la cca. 1,5Km vest de vatra satului, pe versantul drept al văii, pe o terasă înaltă. Materialul arheologic recoltat este mult mai sărac, aparținând secolelor II-IV.

Sub aspect tehnologic nu s-au sesizat diferențe comparativ cu situl precedent, în factura ceramicii, tipul de ardere, degresanți, etc.

Ca forme ceramice s-a identificat un castron tronconic cu buza dreaptă și rotunjită (Pl.IV/1). În cazul ornamentării s-a identificat ca decor: incizia (Pl.IV/3), canelura (IV/1), lustruirea (IV/1); în aceste cazuri fiind identificat un singur motiv ornamental: linia orizontală și excizia (IV/2) utilizând brâul orizontal.

III. – Hodoni Valea Gura Tomașului

Punctul se află situat la cca. 400m est de localitatea Hodoni, pe terasa înaltă a văii. De asemeni materialul recoltat aparține sec. II-IV. Au mai apărut sporadic fragmente ceramice atipice medievale. Tehnologia ceramicii de asemeni nu diferă de celelalte două situri.

Forme ceramice:

1. Oală cu profil în forma literei S, cu buza rotunjită (Pl.IV/4)
2. Oală borcan, cu buză dreaptă și rotunjită (Pl.IV/5)

3. Castron cu buza dreaptă și rotunjită (Pl.IV/6)

4. Cană cu gât ușor înălțat, cu buza dreaptă, teșită în partea superioară și rotunjită la exterior (pl.V/1)

Ornamentarea vaselor, a fost realizată utilizând ca decor incizia (pl.V/2), canelura (pl.V/3,4), acestea două având ca motiv ornamental linia orizontală; excizia (pl.IV/5) utilizează ca motiv brâul orizontal iar lustruirea este reprezentată prin linie orizontală (pl.V/4) și zig-zag orizontal (pl.4/5).

Încadrarea cronologică. Concluzii

Cele trei așezări identificate se înscriu în seria descoperirilor cunoscute sub denumirea *așezări cu ceramică cenușie de sec. II-IV*, din Banat formele ceramice având analogii în așezările de acest tip din Banat. Oale cu profil înclinat spre interior: la Moldova Veche *Vinograda-Vlaškickrai*¹⁴, Grădinari *Săliște*¹⁵ sau Ilidia *Funii*¹⁶. Oale borcan la: Jebel¹⁷, Grădinari *Săliște*¹⁸, *Sub-bazinul Cincea*¹⁹, Vrăniuș²⁰. Oalele cu profil în S având analogii la: Moldova Veche *Vinograda-Vlaškickrai*²¹, Grădinari *Săliște*²² sau Berliște *Picăfele*²³.

Ornamentarea este specifică așezărilor bănațene ale perioadei ca decor predomină lustruirea cu diverse motive ornamentale, la fel în așezările de la Grădinari sau Moldova Veche.

Sub aspect tehnologic, a fost identificată doar specia ceramică fină, la roata rapidă, lipsind ceramica semifină, cu ardere oxidantă, la roata înceată care apare abia în ultima jumătate a secolului IV și în prima jumătate a secolului V²⁴. Pe baza aspectelor tehnologice și în lipsa unor artefacte metalice (monede, fibule etc.), încadrăm așezarea în secolul III, probabil și în prima jumătate a secolului IV. De asemeni nu putem defini clar relația dintre cele trei așezări, în stadiul actual neputând preciza dacă este vorba de un fenomen de roire sau de o densitate mare de așezări în această zonă.

NOTE

¹Mulțumim colegilor noștrii Mihai Sorin Sîrbu, Bogdan Bochiș, Sașa Malimarcov, Andrei Bălărie.

²Mulțumim arheologilor Valentin Cedică și Mircea Mare (Muzeul Banatului din Timișoara) pentru punerea la dispoziție a materialului cartografic.

³Bejan 1980, p.336.

⁴Bejan 1995 b, p.376, Bejan 1995 a, p.35-36.

⁵Benea, Bejan 1985, p.187.

⁶Milleker, 1899, p.47.

⁷Berkeszi 1907, p.28.

⁸Registrul de inventar numismatic vechi nr.1689, apud Berkeszi 1907, p.28.

- ⁹Nussbaum 1965-1970.
- ¹⁰Rusu, 1972, p.38, 44.
- ¹¹IDR III/1, 1977, p. 271.
- ¹²Medelet, Bugilan, 1987, p.115.
- ¹³Medelet, 1994, p.255.
- ¹⁴El Susi, Bozu 1987, fig.5/2.
- ¹⁵Bozu 1990, fig.7/4.
- ¹⁶Țicu 1987, fig.10/3.
- ¹⁷Bejan 1995 a, fig.IIIB.
- ¹⁸Bozu 1990, fig.6/6.
- ¹⁹Mare, Micle 2000, pl.1/4,9.
- ²⁰Țicu 1987, fig.16/5.
- ²¹El Susi, Bozu 1987, fig.7/4.
- ²²Bozu 1990, fig.21/4.
- ²³Țicu 1987, fig.15/6.
- ²⁴Aceeași opinie despre roata înceată apare la Vaday, 1989, p.162.

BIBLIOGRAFIE

- A. Bejan, *Banatul în secolele IV-XII*, Timișoara, 1995.
- A. Bejan, *Ceramica română târzie din Ținutul Hodoni (jud. Timiș)*, în *Analele Banatului*, S.N., IV, 1995, p. 376-392.
- A. Bejan, D. Benea, *Șantierul arheologic Hodoni Pusta. Raport preliminar 1979-1984*, în *Banatica*, 8, 1985, p. 187-201.
- I. Berkeszi, *Delmagyarország eremleletei*, în *TRÉT*, XXIII, S.N., 1907, p. 1-49.
- O. Bozu, G. El Susi, *Așezarea romană târzie de la Moldova Veche Vinograda-Vlașkicrai (jud. Caraș-Severin)*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 239-271.
- O. Bozu, *Așezarea daco-romană de la Grădinari Seliște (jud. Caraș-Severin)*, în *Banatica*, 10, 1990, p. 147-186.
- M. Gumă, *Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României*, *BiblThr*, IV, 1993, p. 286.
- M. Mare, D. Micle, *Ceramica cenușie daco-romană din Subbazinul Cinca (jud. Timiș), descoperită în urma cercetărilor arheologice de teren*, în *SIB*, XXI-XXII, 2000, p. 269-278.
- L. Mărghită, *Banatul în lumina arheologiei*, II, 1980, p. 46, 64.
- F. Medeleț, I. Bugilan, *Contribuții la problema și la repertoriul movilelor de pământ din Banat*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 87-198.
- F. Medelet, *Contribuții la repertoriul numismatic al Banatului, Epoca Latene secolul IV î.Hr – 106*, în *Analele Banatului*, S.N., III, 1994, p. 239-308.
- F.B. Milleker, *Delmagyarország Régiségleletei a honfoglalás előtti időkből*, II, 1899, p. 47.
- T. Nussbaum, *Descoperiri numismatice în județul Timiș, 1965-1970* (a fost donat în 1980 Bibliotecii Institutului de Arheologie din Cluj).
- M. Rusu, *Considerații asupra metalurgiei aurului din Transilvania în Bronz D și Hallstatt A*, în *ActaMN*, IX, 1972, p. 29-57 cu bibliografia respectivă.
- D. Țicu, *Cercetări arheologice în depresiunea Oravița*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 317-347.
- A. Vaday, *Die sarmatischen denkmäler des komitate Szolnok. Ein beitrag zur archäologie und geschichte des sarmatischen barbaricums*, 1989.

**ARCHAEOLOGICAL SURFACE COLLECTION
IN THE BOUNDARIES OF THE LOCALITIES CARANI
(COMM. SÂNANDREI, TIMIȘ COUNTY) AND HODONI
(COMM. SATCHINEZ, TIMIȘ COUNTY)**

Summary

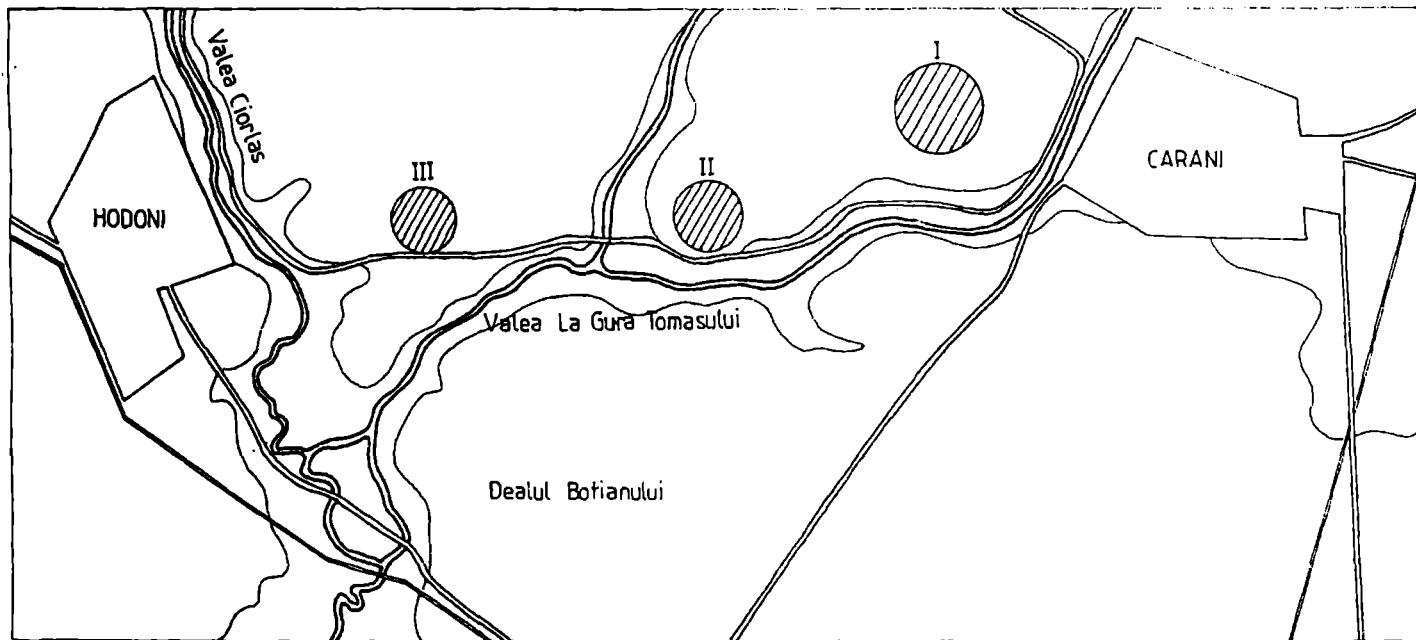
This paper deals with new discoveries of settlements that belong to the 2nd – 4th centuries, located within the boundaries of the villages Carani and Hodoni (Timiș County).

Almost all the ceramic fragments are gray colored. The ceramic shapes have analogies in the settlements of the same type recorded in Banat.

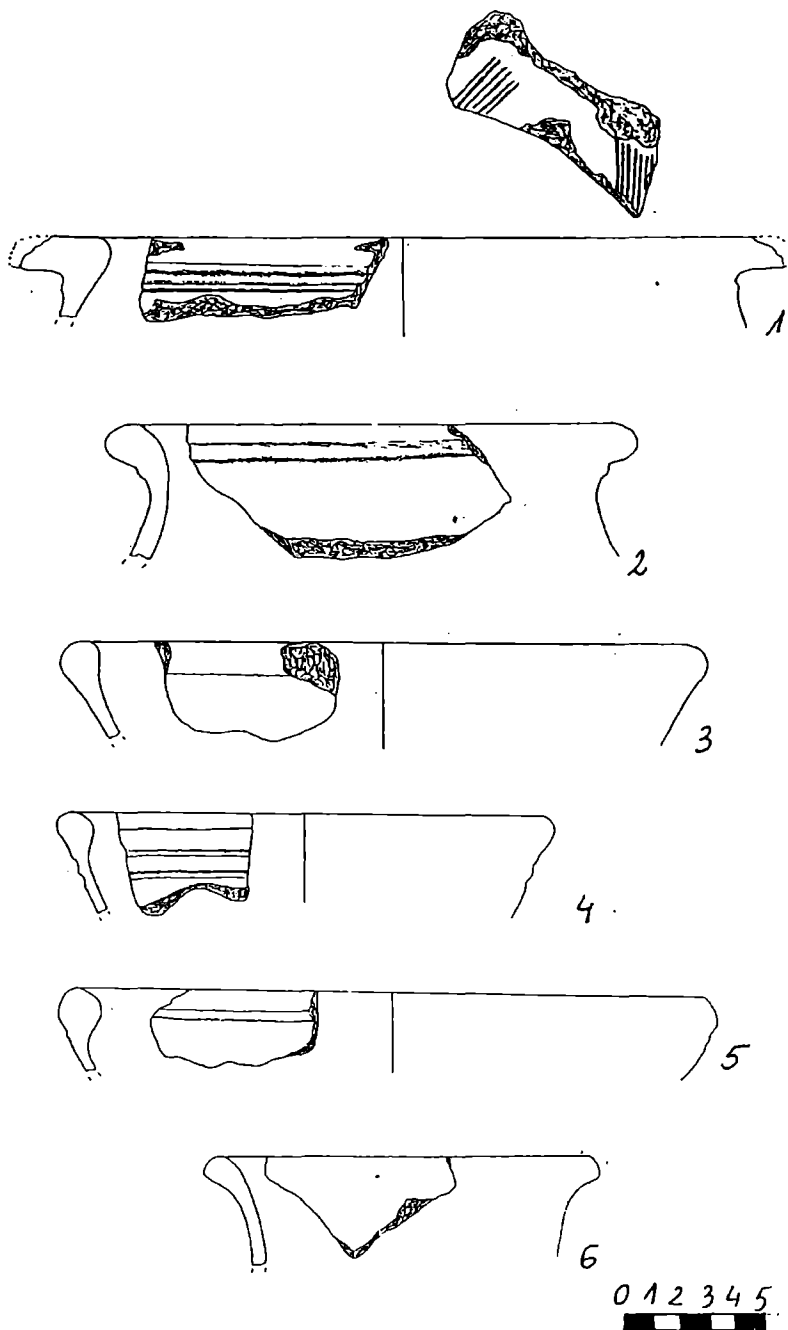
Așezarea I
Așezarea II
Așezarea III

Carani *Valea la Gura Tomașului I* (com. Sânnandrei, jud. Timiș)
Carani *Valea la Gura Tomașului II* (com. Sânnandrei, jud. Timiș)
Hodoni *Valea la Gura Tomașului* (com. Satchinez, jud. Timiș)

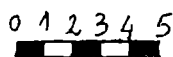
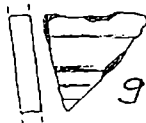
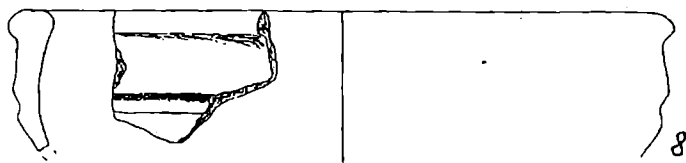
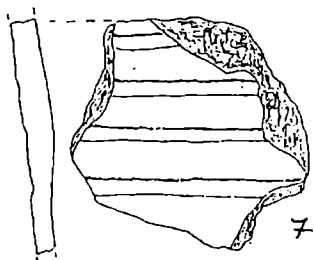
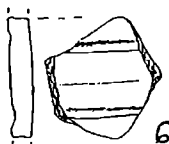
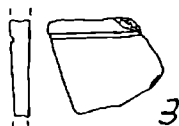
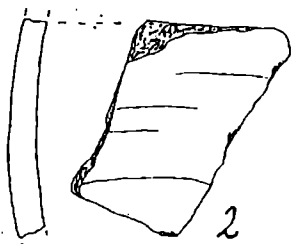
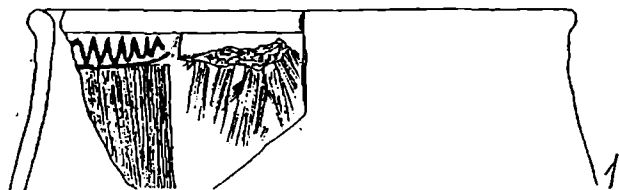
Scara 1:25000

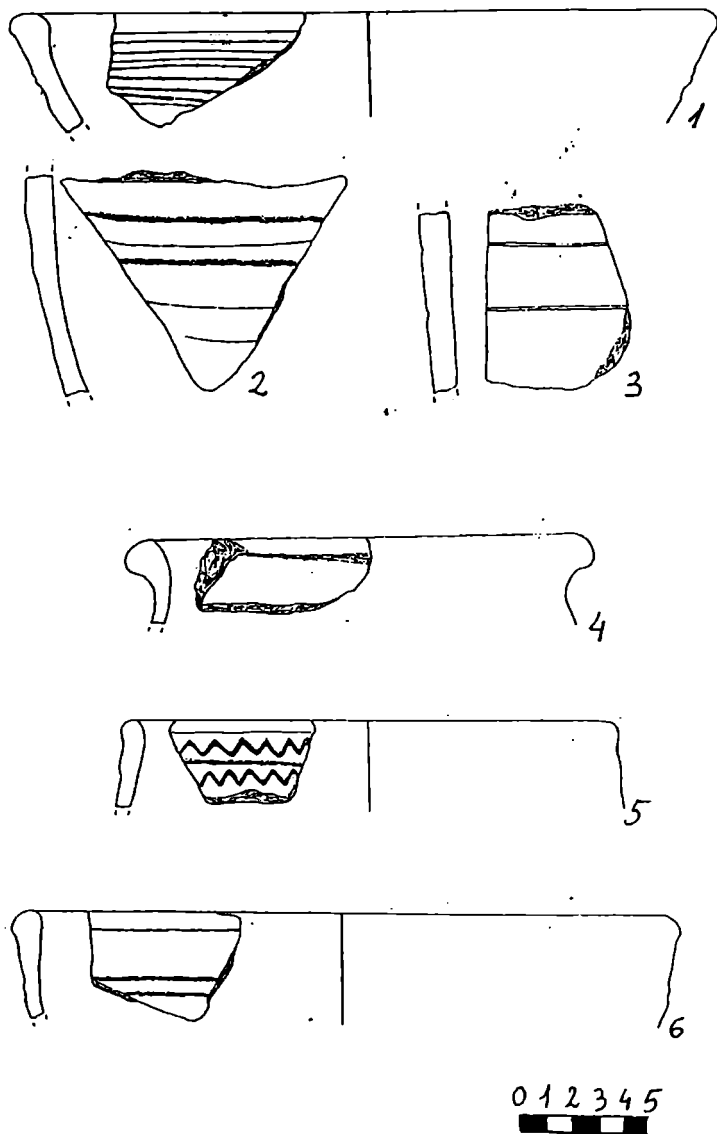
Pl. I. Zona Carani – Hodoni cu amplasarea așezărilor de sec. II-IV
Location of the settlements of the 2nd-4th centuries from Carani – Hodoni.

Pl. II. Ceramică din aşezarea de la Carani – Valea Gura Tomaşului I
Ceramics from the settlement from Carani – Valea Gura Tomaşului I.

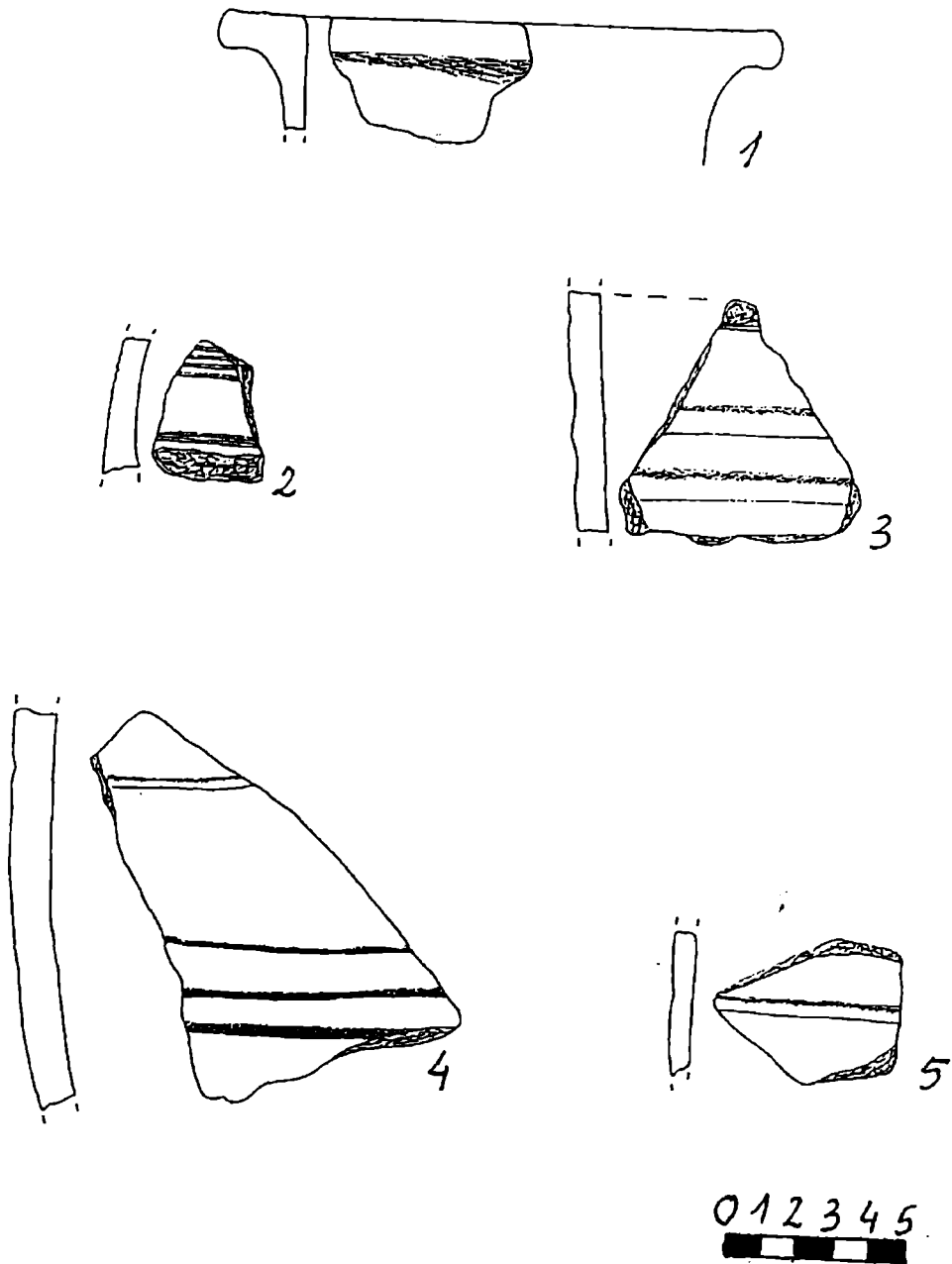
Pl. III. Ceramică din așezarea de la Carani – Valea Gura Tomașului I
Ceramics from the settlement from Carani – Valea Gura Tomașului I.

Pl. IV.

1-3 - Ceramică din aşezarea de la Carani – Valea Gura Tomaşului II
Ceramics from the settlement from Carani – Valea Gura Tomaşului II;

4-6 - Ceramică din aşezarea de la Hodoni – Valea Gura Tomaşului
Ceramics from the settlement from Hodoni – Valea Gura Tomaşului;

Pl. V. Ceramică din așezarea de la Hodoni – Valea Gura Tomașului
Ceramics from the settlement from Hodoni – Valea Gura Tomașului.

